

Rutten Troef

Het idee kwam van Willem Duys. Als de legendarische presentator van de eerste talkshow in de vaderlandse geschiedenis (van 1963 tot 1979 *Voor de vuist weg*, mét vissenkom) niet op de televisie was, had hij het druk met de twee platenlabels waarvan hij directeur-eigenaar was: Iramac voor klassiek, Relax voor het populaire genre. 'First Lady of Jazz' Rita Reys had in 1964 een Nederlandstalige single gemaakt over Scheveningen ('*De zee is trillend cellofaan / De lucht een strakke blauwe waan*'). Best een aardig plaatje, maar wat de zangeres betreft absoluut niet voor herhaling vatbaar. De scherpe klinkers en harde medeklinkers maakten onze taal volgens haar ten enenmale ongeschikt voor het verklanken van het jazzidoom.

Zoiets moest je vooral niet tegen Willem Duys zeggen. Als iets niet kon, wilde hij juist het tegendeel bewijzen.

Duys vatte in het vroege voorjaar van 1967 het plan op om een langspeelplaat met uitsluitend Nederlandse vocale jazz uit te brengen. Zoiets was niet eerder gedaan. Hij wist direct wie hij bij dit project zou inschakelen: de toen 24-jarige zanger Edwin Rutten en de 27-jarige arrangeur/componist/dirigent Rogier van Otterloo. Tien stukken zouden er op die plaat komen, fifty-fifty, dat wil zeggen: vijf bewerkingen van beroemde Amerikaanse nummers, vijf eigen composities van Van Otterloo. Voor de uitvoering in spectaculaire bigband-bezetting trad het Metropole Orkest aan, een voor de hand liggende keus want zoveel bigbands waren er niet. Zo'n beetje elke bopper die er in die dagen in ons land toe deed, zat bij het Metropole: Piet Noordijk op altsax, Harry Verbeke op tenor, Cees Smal op trompet en trombone en de bassisten Rob Langereis en Jacques Schols.

De veelzijdige Harry Geelen (1939) - illustrator, dichter, vertaler, auteur, stemacteur, regisseur – kreeg de opdracht de teksten van de tien beoogde liedjes te schrijven. Opgewekt ging hij aan de slag. 'Edwin en ik kenden van het Amsterdamse studentencorps,' herinnert hij zich. 'Hij studeerde psychologie, ik Nederlands. We deden samen mee aan de studentenmusical

Anything Goes, onbezoldigd natuurlijk. Hij zong, ik vertaalde. Dat laatste lag voor de hand aangezien ik gewend was de meeste teksten voor studentencabaret Sing Sing te schrijven. Het probleem was dat ik de Amerikaanse liedjes die ik in het Nederlands moest omzetten absoluut niet kende. Ik was straatarm, had geen geld voor een platenspeler en voor platen. Ik moest in die tijd zien rond te komen van honderd gulden per maand. Gelukkig beschikte mijn vriendin en huidige echtgenote, de schrijfster Imme Dros, over een stem als een klok. Al die wijsjes die ik moest zien te vertalen kende ze uit haar hoofd. Die neuriede ze als we op straat liepen, aanvankelijk geduldig, allengs minder geduldig omdat ik het erg moeilijk vond om een onbekend wijsje op te pikken zonder dat je daar het bijbehorende ritme en harmonieën bij hoorde. Gaandeweg schalde de stem van Imme door de nachtelijke stad. Luister goed, Harrie... hoor je het nu nóg niet? Soms hing ik over de toonbank bij platenzaak Concerto in de Utrechtsestraat waar klanten met een koptelefoon op een nummer mochten beluisteren waar ze belangstelling voor hadden. Maar ik kocht nooit iets, ik wilde alleen horen hoe een bepaalde song muzikaal in elkaar stak. Als je geluk had vond je een niet al te vrije instrumentale jazzuitvoering van het betreffende lied. Die knoopte ik in mijn oren daar schreef ik dan later thuis teksten bij. Enfin, het is goed gekomen.'

Toen hem in het voorjaar van 1967 werd gevraagd om liedjes voor het eerste Nederlandstalige jazzalbum te schrijven, stond er inmiddels een pick up bij Geelen in de huiskamer. Hij was niet langer een armlastige student, had scenario's bij Dollywood van Joop Geesink geschreven en leverde een vitale bijdrage aan de door de VPRO uitgezonden en meervoudig bekroonde jeugd musical *Bah september*. Ook werd hij relatief riant betaald als tekstleverancier van de tv-show van Rob de Nijs die twee jaar stand hield bij de VARA.

De elpee die Edwin en Rogier in voorbereiding hadden leek hem een 'grandioos project', echt een kolfje naar zijn hand. Voor zijn eigen studentencabaretgroepje Sing Sing had Geelen ooit de schalkse titelsong van de Broadway-musical *Whoopie* omgesmeed

tot *Snoepie*. De strofen die door hem in eerste instantie onder piano-begeleiding waren gezongen voor een studentenpubliek ('ik had een goede stem, maar last van een rokershoest') zouden nu met groot orkest door Edwin aan het vinyl worden toevertrouwd. Ook luisteraars die er geen idee van hadden dat de uitdrukking *makin' whoopie* betrekking heeft op de liefdesdaad konden zulks op basis van de tekst vermoeden: *Another bride, another June / Another Sunny honeymoon / Another season, another reason / For makin' whoopie*. De Nederlandse bewerking van Geelen was te eigenzinnig om nog van een vertaling te kunnen spreken: *Ze is haar vader allang de baas / Gelooft allang niet meer in Sinterklaas / Komt ze buiten / Dan hoor je 't fluiten / O wat een snoepie.*' De song werd een van de meest hilarische stukken op de plaat, die *Rutten Troef* ging heten. Woordspelingen waren in de mode, waarbij kwam dat de titel verwees naar het wekelijkse radioprogramma *Muziek is troef* waar Edwin in de eerste helft van de jaren zestig aan meewerkte. Het Relaxlabel liet bovendien van het succesnummer *Truusje is weer terug* (een uiterst vrije herberijming van de Amerikaanse standard *Lulu is back in town*) een single persen.

Scrapple from the Apple, een watervlugge classic van Charlie Parker, veranderde op gezag van Geelen in *Stond in Meppel in de greppel*. Maar *Les Grands Musiciens* van Michel Legrand transformeerde tot het verheven *Dit hart heeft lief* – een ernstige hymne die allerm minst om te lachen was en navenant werd vertolkt. 'Luister naar het largo van mijn hart', zong de zanger onder verwijzing naar Johan Sebastian Bach.

Rutten Troef was jazz met een klassieke ondertoon, zeker geen pop. Legrand had het stuk in Bach-idiom geschreven, Van Otterloo deed daar in zijn arrangement een flinke scheut bovenop, maar vervolgens sleurde Verbeke op tenor de compositie genadeloos in de jazzhoek. Toen Edwin zijn kompaan diens *En dan...* op de piano hoorde voorspelen, was zijn eerste gedachte: 'Die vent is gek geworden.' Bij wijze van spreken dan. Zo'n meesterwerkje dat van geniale verrassingen aan elkaar hing, kon alleen een begenadigd

toondichter met een klassieke achtergrond uit zijn pen krijgen. 'Heerlijke intervallen! Ik vond het intrigerend.'

Zijn Nederlandstalige interpretaties van Amerikaanse standards wrochtte Harrie Geelen via het onvermoeibaar beluisteren van het origineel, maar voor de stukken waar hij en componist Van Otterloo samen voor tekenden, zette hij zijn invallen spontaan op papier. 'Ik maakte een tekst en die zette Rogier op muziek. Dat werkte uitstekend. Ik ben een muzikaal mens. Als ik een liedje schreef, hoorde ik in mijn hoofd de melodie al. Soms kwam Rogier aanzetten met een instrumentale demo, waar ik tekst bij schreef. Ik verzamelde in die tijd alles van Noel Coward, een tekstdichter en componist die ik bewonderde. De tekst *kom op mijn motor*, *Marietje* schreef ik op een melodie van Coward, maar Rogier kende het origineel niet en maakte er een heel ander lied van. Ik heb honderden liedjes geschreven, ook voor zangers wier repertoire mij minder beviel. Dat waren degenen die altijd het meest schrokken van een tekst die ze bij me besteld hadden. Dit en dat, kun je hier nog wat veranderen en daar... Ik besepte dat als je gelukkig wilt zijn, je niet moet willen leven van wat je het liefste doet, in mijn geval: liedjes schrijven, verhalen bedenken, componeren en illustreren. Ik heb het allemaal gedaan, maar overdag werkte ik bij een leuk bedrijf en 's avonds of in het weekend maakte ik de dingen waar men mij misschien nog steeds van kent. Je moet in de positie verkeren waarin je opdrachtgevers die met onmogelijke wensen komen, kunt afwimpelen. Met Edwin en Rogier klikte het meteen. We voelden direct van elkaar aan wat we bedoelden.'

Rutten Troef werd in de hete zomer van 1967 opgenomen in de studio van André van de Water in Nederhorst den Berg. Voorafgaande plaatjes en platen had Edwin steeds achteraf ingezongen tegen de muzikale achtergrond van het al opgenomen orkest, maar nu wilde hij fysiek aanwezig zijn bij de uitvoering van de stukken. 'Ik wilde het vaak een tikkeltje sneller hebben, ik stond bekend als Chef Tempo.'

De plaat verscheen in de tweede week van september 1967 en werd niet direct alom herkend als een mijlpaal in de geschiedenis van de Nederlandse jazz. Dat inzicht kwam pas later.

‘Jammer dat je goede muziek aan de straatstenen niet kwijtraakt,’ becommentarieerde het *Nieuwsblad van het Noorden*. ‘Als er niet lekker meegezongen en meegehuppeld kan worden, is de markt klein. En wat er op deze plaat staat, is toch lichtelijk ongewoon. Tien heel muzikale nummers, maar niet in het muzikale vlak.’

‘Een plaat om kort over te zijn,’ schreef dagblad *De Tijd* zuinig. ‘De grote schare bewonderaars mogen *Rutten Troef* niet missen en de rest praat je zijn persoonlijke jazzy manier van zingen toch niet aan. Alle teksten zijn van de virtuoze Harry Geelen. Swingend Nederlands en dankzij de medewerking van een aantal jazzmusici van eigen bodem Nederlandse swing. In klapalbum met alle teksten.’

De Volkskrant greep de elpee aan om de zanger neer te zetten als een wat wereldvreemde burger die het contact met de protestgeneratie had verloren. ‘Edwin Rutten gelooft niet in roeping,’ stond boven het artikel. Citaat: ‘Ik houd niet van teksten waarin Vietnam of het negerprobleem even gauw worden afgedaan. Ik geloof er niet zo in wanneer men snel even een paar gitaren neerzet en hup, dan wordt de oorlog in Vietnam even uit de doeken gedaan.’ Waar hij wél van hield: ‘Een eigenlijk weinigzeggend tekstje, over de man, de liefde en de ellende die dat meebrengt. Ik houd van songs die óf iets romantisch hebben, óf een zekere passie, óf een glimlach veroorzaken, met de mondhoeken omhoog en een twinkel in de ogen.’ Tijdens het interview relativeerde hij veel van zijn uitlatingen door er direct aan toe te voegen dat ‘er natuurlijk uitzonderingen zijn.’ Hij stelde vast: ‘Al die protestzangers hebben zich nu aan de Flower Power overgegeven. Eerst is het Vietnam, maar dan gebeurt er iets in de Sahara en dan komt Anneke Grönloh weer met haar brandend zand. Nou ja, dat vind ik iets...’

Er ging een halve eeuw overheen, maar op zondagmiddag 16 juni 2019 oogstte *Rutten Troef* alsnog het gulle applaus dat dit

album verdient. Tijdens de 'vriendendag' van het Nederlands Jazz Archief te Hilversum wekte Edwin begeleid door een combo met pianist Jean-Louis van Dam, contrabassist Edwin Corzilius en slagwerker Frits Landesberger historische nummers als *Truusje is weer terug*, *Meppel* en *Dit hart heeft lief* tot leven. De onderliggende vraag waarom vrijwel geen jazzmusicus opteert voor Nederlandstalige nummers is nog steeds actueel.

Pogingen om *Rutten Troef* op vinyl of cd opnieuw uit te brengen, liepen tot dusver stuk wegens onvindbaarheid van de matertapes die zich in een archief in Londen zouden moeten bevinden.